

Jumalateenistus Nõos P, 10.10.21 kell 11.00, 19. pühapäev *post Trinitatis*, lõikustänapühä

Lektsioonid: 5Ms 26:1–11; Hb 13:15–16

Pihikõne: Mt 9:37

Jutlus: Jh 6:26–35

Laulud: 155 (1–3); 224 (1–3, 4); 153 (1–3); 156 (1–3)

Jeesus vastas neile: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te ei otsi mind mitte sellepärast, et te nägite tunnustähti, vaid et te sõite leiba ja teie kõhud said täis. Ärge nõutage rooga, mis hävib, vaid rooga, mis püsib igaveseks eluks. Seda annab teile Inimese Poeg, sest teda on Jumal Isa pitseriga kinnitanud.” Siis nad ütlesid talle: „Mida me peame ette võtma, et teha Jumala tegusid?” Jeesus vastas: „See ongi Jumala tegu, et te usute temasse, kelle ta on läkitanud.” Siis nad ütlesid talle: „Mis tunnustähe sa siis teed, et me näeksime ja võiksime sind uskuda? Mida sa teed? Meie esiisad sõid kõrbes mannat, nõnda nagu on kirjutatud: Ta andis neile süüa leiba taevast.” Siis ütles Jeesus neile: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, ei andnud Mooses teile leiba taevast, vaid minu Isa annab teile tõelist leiba taevast. Sest Jumala leib on see, kes tuleb taevast alla ja annab maailmale elu.” Siis nad ütlesid talle: „Issand, anna meile alati seda leiba!” Jeesus ütles neile: „Mina olen ehelõib. Kes minu juurde tuleb, see ei nälgigi iialgi, ja kes minusse usub, see ei janune enam iialgi.“

Jumalateenistuste raamatus ehk agendas, mida igal jumalateenistusel kasutan, on tänaseks lõikustänapühaks nii algussalmide kui kirikupalve jaoks kolm võimalust: tekst pärast rohket lõikust, pärast kasinat lõikust ja pärast viljaikaldust.

Hakkasin mõtlema, kas olengi üldse oma teenimisaja jooksul kasutanud muid tekste kui neid, mis on määratud ajaks pärast rohket lõikust? Kui, siis ehk üsna harva neid, mis on määratud ajaks pärast kasinat lõikust.

Kuid viljaikaldus? Meie põlvkond vist ei teagi, mis asi see on. Vähemalt taasiseseisvunud Eesti viimasel 20–25 aastal on alati toitu jätkunud. Kui mitte neile, kel pole seda palgavaesuse tõttu võimalik osta, siis poodides pole küll toidupuudust olnud.

Nõnda võiks öelda, et elame külluslikul ajastul. Kui inimesel polegi oma vähese või puuduva sissetuleku tõttu võimalik piisavalt toitu muretseda, siis tuleb appi tänapäevane sotsiaalhoolekandesüsteem ja heategevus, mille juures aitab kaasa ka kirik. Ka Nõo koguduse kaudu pakkus MTÜ Koos Laste Heaks ju möödunud suvel teatavasti lastele ja abivajavaile täiskasvanuile tasuta suppi. Ja ehkki supp jagati alati ära, ei saa öelda, et nähtav abivajajate hulk oleks väga suur olnud.

Tänane kirjakoht kõneleb samuti toidust – nii nagu ka tänase pühapäeva teema, lõikustänapühä. Jeesus ütleb meie kirjakohta algul: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te ei otsi mind mitte sellepärast, et te nägite tunnustähti, vaid et te sõite leiba ja teie kõhud said täis.“ Niisiis tuleb välja, et inimesed jooksid Jeesuse järele vaid toidu pärast. Isegi mitte selle tõttu, et nad olid näinud tunnustähti (Jeesus peab siin silmas konkreetset imetegu, mille ta oli äsja teinud 5000 mehe toitmisel), vaid lootuses kõht muretult täis saada.

Ent ehkki nüüd on inimestel Kapernauma sünagoogis kõhud täis, küsivad nad Jeesuselt ikkagi imetegu. Miks?

Seda seetõttu, et Jeesus tahab neile öelda, et nad ei piirduks oma kõhu täitmisega, vaid otsiksid viisi, kuidas jõuda igavesse ellu. Ja selleks viisiks, ütleb Jeesus, on uskumine temasse, Jeesusesse Naatsaretist.

Selle jutu peale siis küsivadki inimesed Jeesuselt tunnustähte, mis võiks neid veenda, et Jeesusesse Naatsaretist võiks tõepoolest uskuda. Ega ta ometi arva, et ta on suurem kui Mooses, kes andis nende esivanemaile kõrberännakul taevast sadanud imelist mannat süüa! Loomulikult ei tule neile mõttesegi, et Jeesus võib olla Messias!

Nõnda näeme, et inimesi ei huvita mitte igavesse ellu pääsemine, vaid esmalt täis kõht ja seejärel millegi imelise kogemine, et elu oleks huvitavam. Kui kõht on täis, siis on tarvis ka meelelahutust.

„Leiba ja tsirkust“ – kõlab 1.–2. kristliku sajandi rooma poeedile Juvenalisele omistatav ütlus lihtsa

inimese põhivajaduste kohta. Kui kõht on täis ja meelelahutus tagatud, siis on inimene rahul. Ja valitseja – olgu siis autokraatlikus või demokraatlikus riigis – on rahvale „leiba ja tsirkust“ tagades saavutanud piisava kontrolli, et rahvast rahulikult valitseda.

Võib-olla tundub nüüd pööre, mille mu jutlus on võtnud, elitaristlik, tuginev arvamusele, et ühiskonda peaks juhtima väljavalitud eliit. Eliit, kes on üle „leivast ja tsirkusest“ ning teab, mida väarikaks inimele tegelikult tarvis on.

Seda ma siiski ei arva. Võib-olla tundub mõnele tõepoolest, et lihtsa inimese põhivajadustest enam oskab taotleda teadlane, filosoof või kunstnik – ühesõnaga inimene, kes pürib käegakatsutavast reaalsusest väljapoole, elab n-ö vaimuelu. Inimene, kes oleks justkui valmis loobuma materiaalsest heolust ja meelelahutusest millegi veel parema ja ühtlasi kõrgema nimel. Võib-olla kuulub mõne arvates selle eliidi hulka ka kirik?

Lugesin möödunud nädalal lõpuks läbi ka k.a augustis-septembris Päevalehes ja veebiportaalis levila.ee ilmunud EELK-d kriitiliselt analüüsivad artiklid. Lisaks teatavale pinnapealsusele, mis on paratamatu mingile nähtusele väljaspoolt vaatavale pilgule, oli neis artiklites ka üsna palju õpetlikku. Just selles mõttes, et kirik sai teada, mida arvavad temast inimesed, kes temasse ei kuulu, kuid peavad kirikuga kui ühe traditsioonilise ühiskondliku institutsiooniga kõrvuti elama. Ja nii nagu kõrvalpilgust millelegi on alati õppida, on kirikul võimalik õppida ka neist artiklites esitatud arvamusedustest.

Siiski tahan öelda tänase jutluse teema kontekstis, et nimetatud artiklite autorite lähenemine oli kirikust kõneldes valel alusel.

Nimelt vaatlevad artikli autorid kirikut kui institutsiooni, kes on ajaloos samuti elitaristlikku rolli omanud, kuid nüüd on selle ammugi kaotanud. Kirik, kes olevat kunagi justkui „leiva ja tsirkuse“ pakkujana inimesi ohjes hoidnud, ei suutvat enam pakkuda ei leiba (olles vaene) ega tsirkust (olles igav). Edukad aga olevat artiklite autorite arvates need insitutsioonid, kes neid mõlemat pakkuda suudavad. Ja kasvõi näiteks õigeusu kirik olla selleks veel paremini suuteline kui luterlik kirik: kui luterliku kiriku liikmeskond juba pöördumatult väheneb, siis õigeusu kiriku liikmeskond hoopis kasvab!

Need kirikukriitilised artiklid kirjutanud ajakirjanikud ise aga on võtnud elitaristliku positsiooni ja jätavad mulje, et selline suhtumine kirikusse on ainuõige. Nad tahaksid justkui öelda, et meie oleme noored, targad, haritud ja progressiivsed ning mitte kiriku, vaid hoopis meie ja meiesuguste päralt on tulevik. Kirik peab paratamatult hääbuma, sest ta ei oska masse õigesti „leiva ja tsirkusega“ valitseda.

Kuid 1Kr 1:20 hüüab apostel Paulus: „Kus on tark? Kus on õpetlane? Kus on selle ajastu arutleja? Kas mitte Jumal pole teinud maailma tarkuse narruseks?“ Ja narruseks selles mõttes, et selle maailma tarkus on Jumala silmis võrdsustunud meelelahutusega, sellesama tsirkusega, mille suhtes selle maailma tarkus nii kriitiline on.

Selle maailma noor, tark, haritud ja progressiivne eliit ei mõista, et kirikule pole tarvis võimu ja selle teostamist „leiva ja tsirkuse“ abil. Tsiteerin veel apostel Paulust 1Kr 1:21–24: „Kuna maailm Jumala tarkuses ei tundnud Jumalat ära tarkuse abil, siis oli Jumalale meelepärane päästa selle narri kuulutuse kaudu need, kes usuvad. Sest juudid nõuavad tunnustähti ja kreeklased otsivad tarkust, meie aga kuulutame ristilöödud Kristust, kes on juutidele ärrituseks ja paganaille narruseks, ent neile, kes on kutsutud, olgu juutidele või kreeklastele, on ta Kristus, Jumala vägi ja Jumala tarkus.“ Täpselt sedasama tahab meie kirjakohas rahvale ütelda ka Jeesus. See, milleks tema on maailma tulnud ja mida temal pakkuda on, pole mitte näljahäda kaotamine ega prohvetlikud-imettegevad tunnustähed hämmastunud rahvahulgale, vaid inimeste võimalus pääseda selle maailma kaduvusest igavese Jumala juurde.

Meie kirjakohas võrdleb Jeesus ennast leivaga. See võib meile meelde tuua armulaualeiva, mille läbi usklik inimene saab olla Jumalaga osaduses. Kuid leivast kõneleb Jeesus siin peamiselt selle tõttu, et see oli jututeema teda ümbritseva rahvaga Kapernauma sünagoogis.

Nt kõneluses Samaaria naisega Jh 4 kõneleb ta eluveest, mida suudab soovijale anda ainult tema. Jh 8 nimetab Jeesus end maailma valguseks ja teeb seejärel Jh 9 nägijaks pimedalt sündinu. Jh 10 nimetab Jeesus end heaks karjaseks ja evangeeliumi lõpus annab ristil oma elu oma lammaste eest,

nende eest, kes temasse usuvad.

Selle kõige sümboliks on rist, apostel Pauluse järgi sõna ristist, ristilöödud Kristusest. 1Kr 1:18j: „Jah, sõna ristist on narrus neile, kes hukuvad, aga meile, kes päästetakse, on see Jumala vägi, sest kirjutatud on: „Ma hävitan tarkade tarkuse ja teen olematuks mõistlike mõistuse.”“

Niisiis pole kiriku ülesanne inimhulki „leiva ja tsirkusega“ oma mõju alla saada, et siis ise järjest enam „leiba ja tsirkust“ saada, paremat ja mugavamat elu nautida, vaid kuulutada inimestele ühte narri kuulutust, sõna ristist.

Leib on hea ja tsirkuski on hea. Hea on ka teadus, filosoofia ja kunst, sest need kõik on Jumala loodud. Kuid kõik nad on kaduvad Tema kõrval, kes on igavene – Jeesus Kristus!

Aamen.